

หัวข้อวิทยานิพนธ์	วาทกรรมความเป็นพลเมืองความหมายและการต่อรองของชนกลุ่มน้อย (Citizenship: Discursive Practice, Meaning, and Negotiation by Minority Groups)
ชื่อผู้เขียน	นางสาวศศิประภา จันทะวงศ์ (Miss Sasiprapha Chanthawong)
แผนกวิชา/คณะ	คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.รัตนา ไตสกุล
ปี	2552

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง วาทกรรมความเป็นพลเมือง ความหมาย และการต่อรองของชนกลุ่มน้อย เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐ-ชาติ ผ่านแนวคิดที่ว่าด้วยวาทกรรม ความเป็นพลเมืองและประสบการณ์ชีวิตของชนกลุ่มน้อย โดยการศึกษาแบ่งออกเป็นสองระดับ ได้แก่ หนึ่งการศึกษา วาทกรรมความเป็นพลเมืองและชนกลุ่มน้อยผ่านวิธีการศึกษาแบบวงศาวิทยาตามแบบของฟูโกต์ โดยมุ่งค้นหาจุดเริ่มต้น ความเปลี่ยนแปลง และความไม่ลงรอยของความหมายของความเป็นพลเมืองและความเป็นชนกลุ่มน้อยในไทย สอง เป็นการศึกษาวิถีชีวิต และกลยุทธ์ที่ชนกลุ่มน้อยใช้ในการต่อรองกับรัฐผ่านการศึกษาเรื่องราวชีวิต ประสบการณ์ ชีวิตประจำวัน ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ทั้งแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษาพบว่า การสถาปนาความเป็นพลเมืองไทยเริ่มต้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยความเป็นพลเมืองไทยในช่วงเวลานั้นเปิดกว้างต่อคนทุกชาติทุกภาษา และมีการตราพระราชบัญญัติสัญชาติขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งส่งผลให้ผู้คนแม้ว่าจะไม่ได้มีถิ่นกำเนิดกายเขตแดนของสยามก็สามารถแปลงมาเป็นพลเมืองไทย ภายใต้เงื่อนไขของพระราชบัญญัติแปลงชาติได้ จนกระทั่งในปีพ.ศ.2595 ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับเดิมและแทนที่ด้วยพระราชบัญญัติฉบับใหม่ ส่งผลให้เงื่อนไขในการเป็นพลเมืองไทยตามตัวบทกฎหมายได้ถูกกำหนดให้แคบลง โดยให้ความสำคัญกับเชื้อชาติและการสืบสายโลหิตเป็นสำคัญ ดังนั้นคนต่างชาติต่างภาษาเริ่มถูกกีดกันออกจากความเป็นไทย แม้ว่าภายหลังจะมีการแก้ไขและยกเลิกพระราชบัญญัติสัญชาติอีกหลายครั้ง แต่เชื้อชาติและการสืบสายโลหิตก็ยังคงเป็นแนวคิดหลักที่รัฐให้ความสำคัญ

ระบบบัตรชนกลุ่มน้อยถูกพัฒนาขึ้นเพื่อควบคุมประชากรที่เป็นชนกลุ่มน้อยแต่ไม่ได้ทำให้คนเหล่านี้กลายเป็นคนพลเมือง ชีวิตของชนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้เป็นพลเมือง ถูกควบคุม จำกัดสิทธิผ่านระบบบัตรชนกลุ่มน้อยประเภทต่างๆ ทำให้ชีวิตของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ขาดสิทธิ และโอกาสในการดำเนินชีวิต ตกอยู่ในสถานะที่ไม่มีทางเลือกมากนัก และมีความเสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างไรก็ดี จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ไม่ได้ยอมตกเป็นผู้ถูกกระทำแต่ฝ่ายเดียว และมีพยายามที่จะแทรกตัวเข้าสู่สถานะความเป็นพลเมืองไทยด้วยกลยุทธ์ต่างๆ เช่น การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนให้สอดคล้องกับความหมายความเป็นพลเมืองไทยที่รัฐไทยสร้างขึ้น ตามความรับรู้และทัศนะของพวกเขา โดยการแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และรัฐไทย, การใช้ภาษาไทย หรือการพยายามแสดงตนว่าไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นต้น

ไม่ว่าจะเป็นนิยามความหมายของความเป็นพลเมืองที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันหรือขั้นตอนที่หลากหลายของรัฐและชนกลุ่มน้อยใช้ต่างสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์อันยุ่งยากและปัญหาที่ต่อเนื่อง ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นในการแก้ปัญหาคือ การกลับมาพิจารณานิยามความเป็นพลเมืองใหม่ และเปลี่ยนแปลงกฎหมายและปฏิบัติการในการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นพลเมืองไทย